

ja. Ohlédnutí při příležitosti osmdesátin folkloristky Dagmar Klímové (ed. Eva Koudelková, Liberec 2006). Tento sborník výjimečným způsobem odráží pohled badatelky na vlastní dílo a život a odhaluje i její kreslířské nadání a schopnost dobře fotografovat.

D. Klímová vystudovala reálné gymnázium v Praze, její touha studovat na výtvarné škole naplněna nebyla, ale v roce 1950 absolvovala filozofickou fakultu Karlovy univerzity (čeština–dějepis, později národopis a slovanská filologie) a hned poté působila ve Státním ústavu pro lidovou píseň v Praze. Tomuto ústavu, který se v průběhu dalšího půlstoletí transformoval v pracoviště dnešního Etnologického ústavu AV ČR, zůstala věrná a nepřerušila s ním styky ani po svém odchodu do penze v roce 1983. Mohli jsme se s ní setkat například na konferenci Česká etnologie 2000 ve vile Lanna, v následujících letech nám bylo potěšením naslouchat jejím originálním a vtípným „přednáškám“ v soukromí jejího bytu na Královských Vinohradech a připomenutí si zaslouží jejich 120 hesel tvořících významný podíl Národopisné encyklopedie Čech, Moravy a Slezska (Praha 2007).

Doménou D. Klímové, která na počátku své kariéry publikovala pod dívčím jménem Rychnová, bylo studium pověstí, také pohádek a anekdot, ale neopomenula věnovat pozornost i dalším současným formám orálního podání. Zabývala se svěbytnou oblastí balad a pověstí s tureckou tematikou, s nimiž se setkala při svých výzkumech na Horňácku na konci 50. let 20. století. V 80. letech, kdy publikační podmínky nebyly v českých zemích pro D. Klímovou příznivé, uplatnila svoje referáty

a texty na Slovensku, zejména na stránkách Slovenského národopisu.

Velkou část svého osobního fondu předala D. Klímová v roce 2007 do dokumentačních sbírek EÚ AV ČR – pracoviště Brno. Z materiálů, které badatelka do Brna nechala převézt, z rukopisných terénních záznamů zhodnocovaných postupujícím časem, vane nejen zanikající svět „jejího“ Horňácka, ale také její osobnost, vědomosti, emocionální náboj a inspirace.

Jana Pospíšilová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

ČESKÁ NÁRODOPISNÁ SPOLEČNOST ČLEMEM PORADNÍHO ORGÁNU ÚMLUVY O ZACHOVÁNÍ NEMATERIÁLNÍHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ UNESCO

V roce 2010 byla Česká národopisná společnost oslovena mezivládním výborem Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO, aby jako akreditovaná organizace zasedla v roce 2011 spolu s dalšími nevládními institucemi a nezávislými experty v oboru etnologie a kulturní antropologie v poradním orgánu mezivládního výboru této Úmluvy. Úkolem poradního orgánu bylo prozkoumat žádosti o zapsání jevů nehmotné kultury do jednotlivých seznamů UNESCO. Jednalo se o seznam nemateriálního kulturního dědictví vyžadujícího urgentní ochranu, registr osvědčených praktik (programy, projekty a aktivity na zachování nemateriálního kulturního dědictví) a žádosti o mezinárodní finanční pomoc vyšší než 25 000 dolarů. Poradní orgán měl poskytnout mezivládnímu výboru své odborné

názory, na jejichž základě výbor rozhodl o zapsání jednotlivých jevů či poskytnutí finanční podpory.

Poradní orgán posuzoval nominace téměř ze všech kontinentů, přičemž největší zastoupení měla Asie a Jižní Amerika. Naopak nejméně nominací předložila Afrika. Škála jevů nominovaných do seznamu urgentní ochrany byla velice pestrá, jmenovat můžeme například masajské přechodové rituály z Keni, rituály k udržení kosmického a společenského pořádku domorodých obyvatel Amazonie, mongolskou kaligrafii či uctívání posvátných míst, velké zastoupení mělo také epické vyprávění a hudba. Čína nominovala hezhenské tradiční vyprávění *Yimakan*, Mauretánie epický zpěv *T'heydinn*, Írán dramatické umění zvané *Naqqali*. Zastoupena byla také tradiční řemesla, například stavba íránských lodí zvaných *Lenj* nebo *Al Sadu* – tradiční beduínská tkalcovská technika ze Spojených arabských emirátů. Ve většině případů se jednalo o jevy tradiční nehmotné kultury, které jsou vážně ohroženy; některé mají již jen malou hrstku nositelů, jiné mají nositelů dostatek, ale ohrožují je jiné faktory, jako jsou zásadní změny vnitřního obsahu i vnější formy následkem socio-kulturních změn nebo historických událostí.

Ačkoliv se členové poradního orgánu shodli na tom, že všechny předložené elementy zasluhují náležitou ochranu a patří k výjimečným jevům tradiční kultury svých etnik, do urgentního seznamu jich byla zapsána jen necelá polovina. Nejsložitějším úkolem bylo posoudit aktivní zapojení komunit a nositelů do zachovných opatření a do přípravy samotných žádostí o zápis. Řada nominací ztroskotala také na nedostatečně zpracovaném plánu zachovných opatření a vinou špatně

nastavených priorit a rozpočtů. V několika případech poradní orgán zapochyboval nad naléhavostí zápisu daných jevů do seznamu urgentní ochrany a doporučil je spíše k zápisu do reprezentativního seznamu.

Návrhy do registru osvědčených praktik, jichž bylo celkem dvanáct, podalo šest zemí. Nejvíce projektů nominovalo Španělsko a Brazílie. Španělsko uspělo například s programem revitalizace tradiční výroby vápna v andaluském městě Moron de la Frontera, kde byly původní vápencové doly a dílny na zpracování vápence přeměněny v živé muzeum s obnovenou výrobou, jejíž produkce sice nemůže zejména po ekonomické stránce konkurovat tovární výrobě, ale zato nalézá odbyv v oblasti restaurování historických budov. Tento příklad dokonale reprezentuje cíle registru, a to podělit se o zkušenosti a know-how úspěšného způsobu udržování či revitalizace prvků nehmotné kultury. Spojuje v sobě aspekt zachování hmotných i nehmotných jevů tradiční kultury, jejich předávání dalším generacím, vzdělávání veřejnosti, zapojení místní komunity do těchto procesů a udržitelný ekonomický rozvoj lokality. Velmi zajímavý projekt na udržování tradičních her ve Flandrech předložila Belgie. Z našeho kulturního prostoru jako jedině podalo svůj návrh Maďarsko; úspěšně nominovalo novodobý fenomén, který změnil podobu předávání lidového tance nejen v Maďarsku, ale také na Slovensku a v dalších zemích, Táncház – taneční dům.

Co se týká finanční podpory, byly podány pouze čtyři návrhy. O finanční pomoc požádalo Mongolsko, Uruguay, Uganda, společnou žádost podaly Bolívie, Chile a Peru. Jednalo se o dokumentaci, inventarizaci, revitalizaci a udržování různých

aspektů nehmotného dědictví těchto zemí. Závěrečné zprávy a stanoviska poradního orgánu jsou dostupné na webové stránce <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00362>. Všechny projednávané nominace jsou rovněž dostupné z této stránky pod příslušnými odkazy, stejně jako přehled zápisů do všech seznamů (červeně vyznačený odkaz „Inscriptions“).

Úmluva z roku 2003 je poměrně mladá a mezivládní výbor spolu se sekretariátem stále hledají optimální mechanismus pro posuzování jak výše zmíněných žádostí, tak nominací do reprezentativního seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva, v němž figurují také čtyři české statky – verbuňk, masopustní obchůzky na Hlinecku, sokolnictví a jízda králů. Poradní orgán byl vloni svolán poprvé. V předešlých cyklech posuzoval žádosti o zápis do reprezentativního seznamu tzv. subsidiární orgán, který zasedl také v loňském roce, zatímco každá z ostatních žádostí byla podrobena analýze pouze dvou nezávislých expertů. Poradní orgán se oproti tomu skládá z dvanácti členů – šesti nevládních organizací a šesti individuálních odborníků, kteří se prostřednictvím společných jednání a diskuse snaží dojít ke konsenzu. Tím se zvyšuje objektivita jejich společných doporučení.

Členství v poradním orgánu se řídí principem rovnoměrného geografického zastoupení. Vedle České národopisné společnosti v něm vloni zasedli Pablo Carpintero (Španělsko), Rusudan Tsurtsumia (Gruzie), Guillermo Sequera (Paraguay, na jaře odstoupil a hodnocení nedokončil), Adí Meretui Ratunabuabua (Fiji), Claudine-Augée Angoue (Gabon), Abderrahman Ayoub (Tunis), Maison des cultures du

monde (Francie, zástupce Pierre Bois), Fundación Erigaie (Kolumbie, zástupkyně Monika Therrien – reportérka poradního orgánu), Craft Revival Trust (Indie, zástupkyně Ritu Sethi – předsedkyně poradního orgánu), African Cultural Regeneration Institute – ACRI (Kenya, zástupce Francis X. Gichuru) a Association Cont'Act pour l'éducation et les cultures (Maroko, zástupkyně Najima Thay Thay Rhozali).

V rámci České národopisné společnosti bylo ustaveno kolegium hodnotitelů, jehož členy se stali Helena Beránková (Etnografický ústav, Moravské zemské muzeum), Jan Blahůšek (Národní ústav lidové kultury), Klára Brožovičová (Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita), Daniel Drápala (Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita), Hana Dvořáková (Etnografický ústav, Moravské zemské muzeum), Petr Janeček (Národní muzeum), Jitka Matuzsková (Národní památkový ústav), Martina Pavlicová (Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita), Eva Románková (koordinátorka, zástupkyně v poradním orgánu, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm), Daniela Stavělová (Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i.), Jana Tichá (Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm) a Jana Virágová (Ústav evropské etnologie, Masarykova univerzita). Členové kolegia hodnotili celkem 42 nominací, práci si rozdělili dle svých specializací a časových možností. Každá nominace byla posuzována ve světle Úmluvy podle kritérií zápisu/udělení finanční podpory uvedených v prováděcích směrnících.

Poradní orgán se sešel celkem třikrát, poprvé v lednu v centrále UNESCO

v Paříži. Na tomto dvoudenním školení se členové seznámili s pracovními metodami a časovým rozvrhem. Následovalo několik měsíců samostatné práce, kdy hodnotitelé komunikovali s UNESCO skrze speciální webovou aplikaci, jež obsahovala veškerou nominační dokumentaci a členové poradního orgánu zde také odevzdávali svá vyjádření. Na druhém týdenním jednání na začátku července procházel poradní orgán jednotlivé nominace/žádosti jednu po druhé a na základě velmi otevřené diskuse se snažil dojít ke konsenzu. Názory odborníků s různými zkušenostmi a kulturním zázemím se často lišily. V několika případech předložil poradní orgán mezivládnímu výboru k posouzení dvě alternativy – doporučující i zamítavou. Poslední setkání proběhlo v listopadu během osmidenního jednání mezivládního výboru na indonéském ostrově Bali. Členové poradního orgánu byli pozváni, aby přednesli a obhajovali svá stanoviska a byli mezivládnímu výboru a sekretariátu k dispozici pro případné konzultace. Mezivládní výbor ve většině případů přijal doporučení poradního orgánu, ve sporných případech rozhodl ve prospěch nominovaných jevů, ve třech případech se doporučením poradního orgánu neřídil. Diskuse ohledně těchto tří rozhodnutí byla velmi vyostřená a bude mít zřejmě vliv na rozhodovací procesy v dalších letech i na samotné rozdělení kompetencí mezi mezivládním výbo-rem a skupinami odborníků – subsidiárním a poradním orgánem.

Prestižní členství České národopisné společnosti v poradním orgánu Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO otevřelo této profesní organizaci nové dveře a umožnilo jejím členům aktivně se zapojit do světové diskuse

o optimálních formách ochrany nehmotného kulturního dědictví. Čeští odborníci tak získali nové zkušenosti a poznání jak z hlediska rozmanitosti kulturních projevů nominovaných na světové seznamy, tak co se týká pochopení samotné filozofie Úmluvy, kterou se při ochraně statků nemateriální kultury řídí také Česká republika. Česká národopisná společnost se v Indonésii také zapojila do fóra akreditovaných nevládních organizací a navázala četné kontakty s dalšími oborovými institucemi z různých zemí světa.

V loňském roce učinila Česká národopisná společnost ještě jeden krok v oblasti mezinárodní spolupráce. Stala se členem mezinárodní organizace ICCN – Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network se sídlem v jihokorejském městě Gangneung. ICCN sdružuje starosty a místní samosprávy z nejrůznějších zemí celého světa a stejně jako Česká národopisná společnost má být v letošním roce akreditována v rámci UNESCO. Střední Evropu zastupují obec Vlčnov, slovenský mikroregion Čachtice-Kopanice a město Pecs v Maďarsku. Česká národopisná společnost se spolu s dalšími sedmi nevládními organizacemi řadí k přidruženým členům ICCN. Cílem tohoto sdružení je aktivně podporovat mezinárodní spolupráci a výměnu zkušeností na poli ochrany nehmotného kulturního dědictví, a to především na místní a regionální úrovni. Pro členy České národopisné společnosti z členství v ICCN vyplývá možnost účastnit se každoročních společných konferencí, seminářů a dlouhodobějších zahraničních stáží, které jsou prozatím dotované jihokorejskou stranou.

Eva Románková (VMP Rožnov p. Radhoštěm)